

Μητροπολίτης Ιλαρίων: Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία δεν επιθυμεί τα πρωτεία στον ορθόδοξο κόσμο

Ο Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης Βαρθολομαίος κατηγόρησε τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία για διεκδικήσεις των πρωτείων στον ορθόδοξο κόσμο, ειδικότερα για την παραχώρηση της αυτοκεφαλίας στην Αμπχαζία προβαίνοντας επιπλέον σε σειρά έντονων δηλώσεων σ' ένα γεωργιανό τηλεοπτικό σταθμό. Οι κατηγορίες αυτές σχολιάστηκαν από τον πρόεδρο του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας Μητροπολίτη Ιλαρίωνα, ο οποίος παραχώρησε **συνέντευξη στο πρακτορείο ειδήσεων ΡΙΑ-Νόβοστι:**

-

Σεβασμιότατε, σε τι στηρίζονται οι κατηγορίες εις βάρος του Πατριαρχείου Μόσχας, σύμφωνα με τις οποίες εκείνο δήθεν ακολουθεί την «ιδεολογία της Τρίτης Ρώμης» και επιθυμεί να «γίνει ηγέτης» του ορθόδοξου κόσμου;

- Πρόκειται για μια ξεπερασμένη ρητορική της εποχής του Ψυχρού Πολέμου, από τη δεκαετία του 1960. Πέρυσι, η CIA αποχαράκτηρισε και στη συνέχεια δημοσίευσε διάφορα ενδιαφέροντα έγγραφα που αποκαλύπτουν το θέμα αυτό. Εκείνη την εποχή, η υπηρεσία πληροφοριών των Ηνωμένων Πολιτειών προωθούσε ενεργώς, σε επαφές με τον Οικουμενικό Πατριάρχη, την ιδέα ότι το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης θα μπορούσε να είναι χρήσιμο ως αντιστάθμισμα της σοβιετικής επιρροής στον Ορθόδοξο κόσμο. Τότε προβλήθηκαν τα επιχειρήματα ότι η Ρωσική Εκκλησία δήθεν λαχταρά το πρωτείο στην παγκόσμια ορθοδοξία, ότι δήθεν κηρύττουμε το ιδεολόγημα της «Τρίτης Ρώμης».

Στη συνέχεια, οι σχετικές θέσεις διατυπώθηκαν στις επαφές της ηγεσίας του Φαναρίου με Αμερικανούς διπλωμάτες.

- Και τι γίνεται στην πραγματικότητα – η Ρωσική Εκκλησία δεν επιθυμεί να είναι πρώτη στον κόσμο της Ορθοδοξίας;

- Είναι αυτονόητο πως όχι. Αυτό είναι ένα καθαρό μυθολόγημα και το έχω ξαναπεί επανειλημμένα. Είμαστε πλήρως ικανοποιημένοι με τη θέση μας στα δίπτυχα. Η επίσημη θέση μας σχετικά με το πρωτείο στην Ορθόδοξη Εκκλησία είναι διατυπωμένη σε ένα έγγραφο που υιοθετήθηκε από την Ιερά Σύνοδο το 2007 και οποιοσδήποτε μπορεί να ενημερωθεί σχετικά. Πριν από την αναγκαστική διακοπή της κοινωνίας με την Κωνσταντινούπολη, αναγνωρίζαμε και τα πρωτεία τιμής της Κωνσταντινούπολης, σύμφωνα με τη διατύπωση των κανόνων των Οικουμενικών Συνόδων. Δεν υπάρχει ούτε ένα επίσημο έγγραφο της Ρωσικής Εκκλησίας, ούτε μια επίσημη δήλωση, ούτε μια ομιλία του Πατριάρχη, που να δηλώνει ότι η Μόσχα είναι η Τρίτη Ρώμη.

Η «Τρίτη Ρώμη» αποτελεί μια θρησκευτική και πολιτική ιδέα που ήρθε στη Ρωσία από το Βυζάντιο τον 16^ο αιώνα. Το 1589 ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμίας Β΄ στο Καταστατικό Γράμμα περί ιδρύσεως Πατριαρχείου στη Ρωσία χαρακτήρισε το Ρωσικό Βασίλειο ως «Τρίτη Ρώμη ευλαβεία των πάντων υπερβάσα». Ωστόσο αυτή η ιδεολογία ποτέ δεν εγκρίθηκε επισήμως από τη Ρωσική Εκκλησία.

Το να δηλωθεί ότι η Ρωσική Εκκλησία δήθεν καθοδηγείται στις ενέργειές της από το ιδεολόγημα της «Τρίτης Ρώμης» ισοδυναμεί με το να ειπωθεί ότι το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης αγωνίζεται για την υλοποίηση της λεγόμενης «Μεγάλης Ιδέας» (που αποβλέπει στην αποκατάσταση του ελληνικού κράτους εντός των παλαιών συνόρων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας). Με τη μόνη διαφορά βέβαια ότι ανάμεσα στους Πατριάρχες Κωνσταντινούπολης του 20^{ου} αιώνα όντως υπήρχαν υποστηρικτές της «Μεγάλης Ιδέας» - πρωτίστως ο Πατριάρχης Μελέτιος (Μεταξάκης). Ενώ ανάμεσα στους Πατριάρχες Μόσχας δεν υπήρξε ούτε ένας που να εξέφραζε υποστήριξη στην ιδέα της «Τρίτης Ρώμης».

- Συμφωνείτε με τη θέση του Πατριάρχη Βαρθολομαίου ότι η Ρωσική Εκκλησία «δεν έχει δικαίωμα να παραχωρήσει αυτοκεφαλία ούτε στην Αμπχαζία ούτε σε οιονδήποτε άλλο»;

- Η ίδια η διατύπωση του ερωτήματος είναι παράλογη, με συγχωρείτε για την έκφραση. Η Ρωσική Εκκλησία ποτέ δεν διεκδίκησε το δικαίωμα να παραχωρήσει την αυτοκεφαλία «σε οποιονδήποτε εν γένει» («to anyone in general»). Η Κωνσταντινούπολη είναι αυτή που διεκδικεί το δικαίωμα να παραχωρήσει αυτοκεφαλία σε οποιονδήποτε. Αλλά στην ιστορία, τα καθεστώτα αυτοκεφαλίας δεν παραχωρήθηκαν μόνο από το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης. Για παράδειγμα, η αυτοκεφαλία της αρχαίας Γεωργιανής Εκκλησίας παραχωρήθηκε από το Πατριαρχείο Αντιοχείας. Η Αμπχαζία και η Νότια Οσετία αναγνωρίζονται ως κανονικά εδάφη του Γεωργιανού Πατριαρχείου και η Ρωσική Εκκλησία δεν το αμφισβήτησε ποτέ.

- Η Ρωσική Εκκλησία όμως κάποτε παραχώρησε την αυτοκεφαλία στις κοινότητες της στη Βόρεια Αμερική.

- Ναι, επειδή η Ορθοδοξία στη Βόρεια Αμερική γεννήθηκε χάρη στο κήρυγμα Ρώσων μοναχών και Ρώσων ιεραποστόλων. Χάρη στις ανιδιοτελείς προσπάθειές τους και το εύρος του ιεραποστολικού τους ορίζοντα, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αμερικής δεν απομονώθηκε στο πλαίσιο μίας εθνικής παράδοσης, αλλά κατάφερε να ενσωματωθεί βαθιά στη ζωή της χώρας της. Τώρα είναι μια εντελώς ανεξάρτητη και πρωτότυπη Εκκλησία με δικό της τυπικό και λατρευτικές παραδόσεις, με εσωτερικό ήθος του βίου της και με ιδιαίτερη αντίληψη του κηρύγματος και της θέσης της Εκκλησίας στον κόσμο.

- Το Πατριαρχείο Μόσχας δεν είχε επιδίωξη να αποκτήσει την επιρροή στην «πλουσιότερη ορθόδοξη κοινότητα της Αμερικής», όπως το λέει ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος;

- Δε διαβλέπω τίποτε κακό ή εξευτελιστικό στο ότι η ελληνική διασπορά στις ΗΠΑ υποστηρίζει οικονομικά το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης. Το Πατριαρχείο βρίσκεται υπό συνθήκες στενότητας και εν πάση περιπτώσει αυτή η βοήθεια συνηγορεί υπέρ της ευλάβειας και του πατριωτισμού της ελληνικής διασποράς στις ΗΠΑ. Αλλά θα ήταν ένα κατάφωρο λάθος να παρομοιωθούν οι σημερινές οικονομικές σχέσεις του Φαναρίου και της ελληνικής διασποράς στις ΗΠΑ με την ιστορία της αποστολής της Ρωσικής Εκκλησίας στη Βόρεια Αμερική. Πιστεύω πώς ο Όσιος Γερμανός της Αλάσκας κηρύττοντας κατά το 18^ο αιώνα στις φυλές των Αλεούτων στην περιοχή Καντιάκ, το τελευταίο πράγμα που σκεπτόταν ήταν τα κέρδη. Πέραν αυτού, με ποιο τρόπο η παραχώρηση της αυτοκεφαλίας θα μπορούσε να εξασφαλίσει στη Ρωσία Εκκλησία κάποια οφέλη, έστω και υποθετικά;

- Κατά πόσο ευσταθεί η σύγκριση της διαδικασίας αναγνώρισης της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ουκρανίας, η οποία δημιουργήθηκε με βάση τις σχισματικές δομές και στην οποία παραχωρήθηκε η αυτοκεφαλία από την Κωνσταντινούπολη αφενός και η αναγνώριση της αυτοκεφαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αμερικής αφετέρου; Αφού στην εν λόγω συνέντευξη του Πατριάρχη Βαρθολομαίου η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αμερικής αποκαλείται «ψευδο-αυτοκέφαλη Εκκλησία», η οποία «μέχρι τώρα δεν έχει αναγνωριστεί από κανένα»;

- Είναι αξιοσημείωτο ότι αυτά τα λόγια ειπώθηκαν σε γεωργιανό μέσο. Και όμως η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία ήταν μια από τις πρώτες που αναγνώρισαν την αυτοκεφαλία της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αμερικής. Το αυτοκέφαλο καθεστώς της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αμερικής αναγνωρίζεται από ένα σημαντικό μέρος των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών. Και φυσικά, κανένας, ακόμα και στην Κωνσταντινούπολη, δεν αμφισβητεί το κανονικό αξίωμα του προκαθημένου και της ιεραρχίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αμερικής. Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος και οι επικεφαλής άλλων κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών συναντώνται και συλλειτουργούν με το Μακαριότατο Μητροπολίτη Τύχωνα. Μήπως υπάρχουν πολλοί Προκαθημένοι – πέραν του Πατριάρχη Βαρθολομαίου – που έχουν συλλειτουργήσει με τον Επιφάνειο Ντομένκο (επικεφαλής της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ουκρανίας – σημείωση συντάκτη); Ακόμα και αυτοί οι ορθόδοξοι ιεράρχες που υπέκυψαν σε πιέσεις και αναγνώρισαν τους Ουκρανούς σχισματικούς, αποφεύγουν να συλλειτουργούν μαζί τους.

- Κατά την άποψή σας, από πού προέρχονται οι πληροφορίες του Πατριάρχη Βαρθολομαίου ότι η Ρωσική Εκκλησία δήθεν έχει επίσκοπο στην Αμπχαζία και τη Νότια Οσετία;

- Μάλλον από ανεινημέρωτους συμβούλους; Παρακολούθησα τη γεωργιανή του συνέντευξη με ανεπίσημη αγγλική μετάφραση, αλλά η ελληνική ομιλία του ίδιου του Πατριάρχη δεν ακούστηκε καθαρά στην εγγραφή. Εάν ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος όντως το είπε έτσι, πρόκειται για σφάλμα. Η Ρωσική Εκκλησία δεν έχει κανένα επίσκοπο ούτε στην Αμπχαζία ούτε στη Νότια Οσετία. Παρατηρήσαμε εδώ και καιρό ότι το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης συμβαίνει να μην είναι καλά ενημερωμένη όπως γίνεται παραδείγματος χάρη στο ουκρανικό ζήτημα.

- Και τι γίνεται σχετικά με την ενημέρωσή του στο ουκρανικό ζήτημα;

- Όπως έχω ακούσει, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος δεν ήταν ενημερωμένος εγκαίρως για το ότι ένα μέρος των σχισματικών στην Ουκρανία τους οποίους αναγνώρισε, δεν είχε αποστολική διαδοχή, ενώ τα δικά μας σχετικά μηνύματα είτε δεν έφτασαν ποτέ στον Πατριάρχη είτε περιφρονήθηκαν απ' αυτόν.

Στην Ουκρανία «αποκατέστησε στο αξίωμα τον Μητροπολίτη του Λβοβ», ο οποίος ήταν πρώην έγγαμος πρωθιερέας και πριν προσχωρήσει στο σχίσμα δεν ήταν ούτε μητροπολίτης ούτε κατείχε την έδρα του Λβοβ.

Οι εκθέσεις και τα έγγραφα που δημοσιεύτηκαν επισήμως και ανεπίσημα προς απολογία της εισβολής της Κωνσταντινούπολης στην Ουκρανία περιλαμβάνουν σειρά κατάφωρων λαθών στον τομέα της ιστορίας και του ήθους του εσωτερικού βίου της Ρωσικής Εκκλησίας. Πιστεύω ότι και σ' αυτήν την περίπτωση πρόκειται για κάποια παρεξήγηση και για κάποια ελλειμματική ενημέρωση του πρώτου προσώπου. Ή για άλλο ένα προπαγανδιστικό μυθολόγημα στο πνεύμα του παραμυθιού για την «Τρίτη Ρώμη» και για την δήθεν επιδίωξή της «παγκόσμιας κυριαρχίας» εκ μέρους μας.

- Κατά την άποψή σας, υπάρχει δυνατότητα να διορθωθεί η κατάσταση για την Κωνσταντινούπολη;

- Στη ρωσική γλώσσα υπάρχει μια παροιμία: «Μέτρησε επτά φορές και μία φορά κόψε». Αν θέλουμε να αποκαταστήσουμε την ενότητα της Ορθοδοξίας, χρειαζόμαστε έναν διάλογο.

Τον Αύγουστο του 2018 ο Αγιώτατος Πατριάρχης Κύριλλος επισκέφθηκε την Κωνσταντινούπολη και πρότεινε στον Πατριάρχη Βαρθολομαίο να μην σπεύσει να βγάλει συμπεράσματα, αλλά να προχωρήσουν από κοινού σε εξέταση του ουκρανικού εκκλησιαστικού ζητήματος σε γερή επιστημονική βάση. Προς λύπη ολόκληρής της Ορθοδοξίας ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος τότε απάντησε ότι δεν έχει χρόνο να το κάνει.

Συζήτησε η δημοσιογράφος Όλγα Λίπιτς